

HUMANITAS

(TESTVERISÉG)

A JÁNOSRENDI SZÖVETSÉG HIVATALOS LAPJA

KÉZIRAT SZABADKÖMŰESEK SZÁMÁRA.

SZERKESZTI:

AZ UNIO □ TAGJAIBÓL ALAKITOTT SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

CUPRINSUL

Calendar de muncă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A. Donath : Artă și masonerie.

Fr.: S. M. : Technică și masonerie.

Fr.: dr. L. B. : O capodoperă igienică
și socială a țării în pericol.

Fr.: Dr. J. E. Francmasoneria maghiară
în secolul XVIII.

Fr. I. B. : Un interesant proces masonic.

Acțiunea masonică în Americă.

Francmasoneria din țara Informațiuni.

Bibliografie.

TARTALOM

Munkanaptár.

Orvos-lánc.

Adolph Donath : Művészet és szk. ség.

M. Zs. tv.: Technika és szk. ség.

Dr. B. E. tv.: Veszélyben az ország
egyik legértékesebb közegészségügyi és szociális
intézménye.

B. I. : Egy érdekes szabadkőműves pör.

Dr. J. E. tv.: A XVIII. század magyar
szabadkőművessége.

Szabadkőműves akció Amerikában.

Hírck a nagyvilágból.

Belföldi szabadkőművesség.

Könyvismertetés.

INHALT

Arbeitskalender.

Artekette.

A. Donath : Kunst und Freimaurertum.

Br.: S. M. : Technik und Freimaurertum.

Br.: Dr. L. B. : Eine hervorragende sociale
und hygienische Institution in Notlage.

Br.: I. B. ! Ein interessanter Freimaurerprozess

Br.: Dr. E. J. : Die ungarische Freimaurerei
im XVIII. Jahrhundert.

Freimaurerbewegung in Amerika.

Nachrichten.

Freimaurerei im Inlande.

Bücherschau.

MUNKANAPTAR

A Romániai Nemzeti Hagypáholy Jánosrendi Szövetségének védelme alatt dolgozó t. és t. páholyok munkarendje

Unio

Cluj—Kolozsvár keletén. Helyiség: Str. Baba Novac 3. — Munkanapjai: Minden hó első és harmadik szerdáján este 8 órákor. Páros szerdákön értekezlet — Profáncim: Zipszer Alajos str. Baba Novac 3.

Aurora

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Voivodul Mihai 9. — Munkanapjai: Minden második hétfő este 9 órákor. Közbeeső hétfőn értekezlet — Profáncim: Dr. Fischer Gyula orvos Braşov, Str. Reg. Carol 59. — A szöv. kancellár profán címe: Braşov, Strada Regina Maria 26.

Traian

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: s'r. Principe Carol 9. — Munkanapjai: Minden szerdán este 8 órákor. — Profáncim: dr. Ioan Hozan Str. Reg. Carol No. 56.

Zu den drei Säulen

Braşov—Brassó keletén. Helyisége: Strada Noua 27. — Munkanapjai: Minden kedden este 8 órákor. Profán címe: Ludovic Servacius, ny. subprefect, Braşov.

Concordia

Arad keletén. Helyisége: Bulv. Gen. Dragalina 30. — Munkanapjai: Minden csütörtökön este fél 9 órákor. — Profán címe: Dr. Szöllőssi Zsigmond ügyvéd, Arad, Str. Regina Maria 3.

Szabadkőműves-irodalom

Lennhoff Eugen: Die Freimaurer. Ihre Geschichte. Organisation und ihr heutiges Wirken, 476 Seiten und 107 Bilder.

Brosch. Rm. 14.—, Ganzleinen Rm. 17.—

Gaston Martin: L' Franc — Maçonnerie
Frs. 12.—

O. Caspari: Die Bedeutung des Freimaurertums V. Ungar B.

Balassa József: Kossuth Amerikában.
250 P.

Balassa József: A szabadkőművesség története.
1— P.

Balassa József: A szabadkőművesség kézikönyve. (Katé.) I. Inasfok
150 P.

II. Legényfok.
1— P.

III. Mesterfok.
1— P.

Az itt felsorolt művek megrendelhetőek a „Testvériség” kiadóhivatala útján.

Bethlen Gábor

Tárgu-Mureş—Marosvásárhely keletén. Helyisége: Str. Ştefan cel Mare 83. — Munkanapjai: Minden hó első és harmadik hétfőjén este 8 órákor. — Profáncim: Dr. Éterfi István orvos, Piaja Reg. Ferdinand 32

Bihar

Oradea—Nagvárad keletén. Helyisége: Alea Romei 2. Munkanapjai: Minden 2. hétfőn este 1/2 8 órákor; közbeeső hétfői napokon értekezlet. Profáncim: Dr. Meer Samu Bulv. Reg. Ferdinand 10.

Fax

Timişoara—Temesvár keletén. — Helyisége: Bulv. Reg. Ferdinand, Palatul Lloyd — Lloyd palota. — Munkanapjai: Minden hó második és negyedik hétfőjén este 8 órákor. Páratlan hétfőkön tiszti értekezlet. — Profán címen Balázs Lajos ny. vasuti főfelügyelő, Timişoaran IV. Str. Al. Bonnaz 12. Magantügy.

Die Arbeit

Bucureşti—Bukarest keletén. Helyisége: A nagypáholy str. Câmpineanu 45 szám alatti helyiségben dolgozik. — Munkanapjai: Minden hétfőn este 9 órákor. A hó első hétfőjén értekezlet. Profán címe: Berthold Adler Bucureşti III. Bdul Dacia 14.

Kölcsey (Satumare—Szatmár),

Tisza (Sighetul-Máramarosziget) és

Hunvadász (Deva—Déva) átszervezés alatt.

DENTAL-DEPOT

Dr. BLATTER

ORADEA

Strada Dr. Aurel Lazar No. 4.

HUMANITAS

KÉZIRAT SZABADKÖMŰVESEK SZÁMÁRA

ORVOS-LÁNC

A prágai „Die Drei Ringe“ májusi számában Oscar Olbrich cikket ír egy szk. orvoslánc létrehozása érdekében. Cikkét azzal kezdi, hogy el akarja kerülni a félreértést, mintha itten valamilyen foglalkozási szervezkedésről volna szó. Szervezkedés rendesen anyagi érdekek céljából történik, mikor azonban szk. orvoslánccról beszél, egészen más valamire gondol. A foglalkozás szempontjából teljesen homogén orvosláncnak már a láncszemek hivatásánál fogva a szk.-ség alapelveit, az emberiséget kellene megvalósítania. Nem aprólékos káritatív tevékenységről van itt szó, hanem az emberi jóérzés vérbe átment, hatásos tevékenységéről. Erre pedig különösen szüksége van a mai emberiségnek, melynél az ideg-beteg már majdnem a megszokott típus s amelynek az orvosra, mint gyóntató atyára, tanácsadóra, tanítóra és támogatóra van szüksége.

Az orvosi hivatás — mondja tovább a cikk — kívül esik a társadalom mai telepítése által érintett strukturális kérdéseken, mert ugyanaz marad mindennemű társadalmi rendben. Amit a orvostól kívánnak, az a segítség, amit adhat, az az emberiség. Az orvosnál primitív időktől kezdve egészen a modernnek szélsőséges speciálizálódásáig az ami orvosi, mindig állandó marad. Az, ami orvosi és nem az, ami orvostudományi.

Az irányt és célt a szk. közösség adná meg. Az ebben a közösségben uralkodó kollektív szellem fellette áll minden, még olyan magas egyéni szellemnek és felette áll az anyagiasság szellemének is. A kollektivitásnak ez a szelleme nyilatkozna meg az orvoslánc egyéneinek gondolataiban, tetteiben és érzéseiben. A két összetevőnek: a szelleminek (szk.-i) és a mindennapi kötelességteljesítésnek (a hivatási) szüksége van egy szintézisre s ez a szintézis valósulhatna meg a szk. orvosláncban...

Az orvoslánc — állapítja meg a cikkíró — így nem csak lehetséges, de egyenesen parancsoló erővel kívánja ezt a szk. gondolat is.

Művészet és szabadkőművesség

Az alábbi sorokat Adolph Donat tv. a híres német műkritikus írta a prágai „Die Drei Ringe“ hasábjain.

Ezt a tárgyat nem könnyű megfogni. A szakség maga is művészet, évszázadokon keresztül teljes joggal beszéltek róla mint királyi művészetről. Szabad és nemes emberiséget teremteni, ezt szóval irással és tettel elősegíteni királyi dolog. Most azonban képzőművészetekről akarunk beszélni, a festészetéről, szobrászatról, grafikáról, mert kétségtelennek látszik, hogy ezek viszonyát a királyi művészethez nem tekinthetjük egyszerű dolognak. Ez már abból is világossá válik, hogy éppen festők, szobrászok, grafikusok vannak legkevésbé képviselve a páholyokban. Lényegében a költőkkel és zenészekkel, akiknek legkiválóbb egyéniségei a XVIII századtól kezdve erős hívei voltak a királyi művészetnek.

Miben keressük az okát, hogy aránylag kevés képzőművész vesz részt a szkségben, ez a kérdés még nincs teljesen megvilágítva. Talán a szellemtechnikai szimbolumok (körző stb.) látszanak előttük tulságosan konvencionálisnak? Vagy talán az szk. gondolat uralkodó szellemisége az, ami szemben áll a festői koncepcióval? A festészetben nagyon kevés olyan mestermű van, amelyben szimbolika és szellemiség harmonikus egésszé egyesülne. Én csak egyetlen ilyen művet ismerek. Megteremtője azonban nem volt szk., nem is lehetett az, mert a szkség 1514-ben, mikor ez a mű megteremtődött, még nem alakult meg. Hogy azonban eszméi már akkor a levegőben voltak, bizonyítja az is, hogy a nagy Dürer éppen 1514-ben teremtette meg „rézbe karcolt“ művét a „Melancholia“.

„Melancholia“ mint idealizált női alak álmódóva ül egy gótikus épület előtt és jobb kezében körzőt tart. Jobbra föle emelkedik — és azt hiszem, hogy ezt irodalmilag még nem igen vették észre — egy megmunkált kő! Rögtön az a benyomásunk, hogy itten az építés szimbolizálásáról van szó, talán az emberiség felépítésének szimbolizálásáról. Ez a nagyszerű Dürer-metszet misztikussága ellenére is, annak ellenére is a mi be nem avatottak előtt misztikusnak látszik benne, rendkívül egységesen hat. És minthogy éppen a művészi egységességről van szó, ami lényegében nagy és kis világosságok kiegyensúlyozódásából adódik, említsük meg, hogy a fény legnagyobb festője Rembrandt, aki száz évvel Dürer „Melancholia“-ája előtt, már mint nyolc éves gyerek művészi tervei forgatta fejében, több képében és grafikus művében szintén kőművesi szellemű. Ezt azonban már nehezebb kimutatni. Alkalmadtán talán meg fogunk próbálkozni ezzel is. Mert, hogy a világhírű hollandus szellemileg is a legmagasabb rendű ember volt, azt hasonlíthatatlan értékű életműve után vitatni sem lehet. Nem vagyok eretnek, mikor azt állítom, hogy minden időkben, sőt szövetségünk megalakulása előtt is voltak már szk.-ek. Ezeknek sorába tartozott Rembrandt. És ezek közé tartozott 150 évvel később egész biztosan Carl Friedrich Schinkel építész, a porosz klasszicizmus legjelentősebb képviselője. Schinkel talán már tv. is volt. De minden esetre olyan ember, aki „a dolgok igaz belső értékét“ igyekezett felderíteni. Különben Schinkel tervei Mozart „Varázsfuvolájához“ képezik a művészileg legerősebb és szk. szempontból leginkább megérthető szinpadí kerefét is a nagy mester és tv. Mozart szk. operájának.

Feltehetjük most már a kérdést: általában lehetséges-e szk. motívumokat művészi képiességgel ábrázolni? Erre a kérdésre feltétlen igennel válaszolhatunk. Értékes festő nagy hatással ábrázolhatná már a vándorlást is, vagy a világosságot, melyet a kereső kutató. Ehez azonban arra a szabadságra volna szüksége a művésznek, melyről a bécsi Waldmüller beszélt a művészi akadémiáról szóló emlékiratában. A szabadság, mondta ebben az emlékiratban Waldmüller „a művészet lelke“.

Én rendkívül fontosnak tartom, hogy szk.-i helységek diszitésénél és más hasonló dolgoknál elsősorban művész tv.-inkre gondoljunk. De ők is a legnagyobb művészi egyszerűséggel kellene, hogy feladatukat megoldják. Kerülniök kellene minden aprólékosságot. A portré-festésben is. A páholyok, hála Istennek, portré-rendeléseket is adnak. Ebben az esetben azonban, ha arról is van szó, hogy valamilyen méltóságot viselő tv. vonásait adjuk vissza, a művésznek feltétlenül csak a karakter művészi megragadására kell gondolni, az összes jelvények aprólékos megfestése teljesen szükségtelen.

Technika és Szk.-ség

M. Zs. tv.: előadása a Pax □ műszaki bizottságának megalakulása alkalmával

Páholyaink egyes szakosztályainak, így a technicus szakosztályoknak tevékenysége sem irányulhat másra, mint az általános emberi jónak minél tökéletesebb megvalósítására, a szk. ideál minél tökéletesebb megközelítésére, ha lehet, eléérése.

Hogy vannak-e olyan különleges technikai ismeretek, működési területek, melyek alkalmasak ennek az ideálnak akár részben, akár egészben minél tökéletesebb megközelítésére, arra nézve nem vagyunk mindannyian egy véleményen.

Ha igaz azonban az, hogy az egyedekből összetevődő egész emberi társadalomnak megélése, jólétének változásai az összes összetevő tényezőknek eredményét képezik, akkor igaz az is, hogy semmiféle emberi tevékenységet, így a technikai tevékenységet sem hanyagolhatjuk el a végeredménynek, a szk.-i ideálnak elérésére irányuló főrekvésünkben. Még akkor sem tehetjük ezt, ha egyes tevékenységeket, jelenségeket a cél elérésében károsnak is ítélünk. Mert meg kell nyugodnunk abban, hogy a v.: e.: n.: é.: m.:-nek végtelen bölcsessége minden létezőnek, jónak és rossznak kölcsönhatását egyensúlyban tartja. Örömünk és bánatunk egyként alkotói a mindenség harmoniájának. Ezt fejezi ki szk. nyelven az összes létező, ismert és ismeretlen energiák megmaradásának elve.

Bár mindig a végső célnak elérése, beleilleszkedésünknek a mindenség harmoniájába, a megérelt eszmének gyakorlatba való átvitele, *valóra váltása* lebeg szemünk előtt: mégis azt hiszem, hogy a szk.-ség alapvető feladata az *eszme ki-termelése és megérelése*, a *köztudatba* való átvitele; míg a *gyakorlatba való átvitel*, az életbe való átültetés az egész társadalom feladata. Ennek a gyakorlati feladatnak egy kicsiny embercsoport, a szk.-ség akár anyagi eszközöknek, akár a megfelelő végrehajtó szerveknek hiányában nem is tudhat megfelelni. Így határozva meg helyét úgy a technikai, mint egyéb hivatásbeli tevékenységnek a szk. feladatok teljesítésében, nem is határolhatjuk körül élesen az egyes szakosz-

tályok működési területét, mert az említett általános, egységes szk. ideal felé főrekvésben azok egymást okvetlenül érinteni fogják, falálkoznak. Nem vagyok tehát teljesen meggyőződve arról, hogy a szk. stratégiában — bocsánat a 'profani-zálásért' — ez a szakosztályokban való „einzeln=marschieren“ gyorsabban célra-vezető volna.

Igaz másrészt, hogy, bár senki sem azért szk., mert mérnök, orvos, keres-kező, vagy bármely más profán élethivatásbeli, még is az eszmekörből, melyben profán foglalkozása révén a legintenzívebben él, a legtermészetszerűbben ragad-hajja ki a szk.-i szempontokat és a leghatékonyabban illesztheti be azokat a min-dent átfogó szk. ideál szolgáltatába.

Ez a meg gondolás közelebb hoz bennünket annak a belátásához, hogy le-hetnek mégis egyes szk. működési területek, melyek közelebbi kapcsolatban álla-nak valamely profán élethivatással.

Ilyen értelemben a szk. technikus igen széles területen lehet hivatott a szk.-i eszme kitermelésére és megérlelésére.

Ha az ember életének fentartásához, jólétének fokozásához szükséges leg-felemibb követelményeket, a primär szükségleteket vizsgáljuk, úgy azt kérdezheti a szk. technicus önmagától és a társadalomtól, hogy milyen helyzetben van az ember 1) táplálkozás, 2) ruházkodás, 3) lakás szempontjából, 4) az ezek meg-megszerzéséhez a természet erőivel szemben vívott nagy küzdelméhez szükséges ismeretek szempontjából, 5) e küzdelem lehetőségének, a munkaalkalmak meg-teremtésének, minden munkakifejtésnek összhangzó, egymás érdekét nem sértő harmonikus megszervezése szempontjából.

Mindegyik, itt felsorolt és még ezeken felül is létező szempont vizsgálata nagyon szerte ágazó műszaki, szociológiai, nevelési és adminisztratív ismereteket igényel és oly problémákhoz vezet, melyeknek megoldása — mindig csak eszme-érelő, propagáló, a közudatba átvívó szk. tevékenységre gondolok — tulnő az egyes páholy-szakosztályoknak bármilyen széles területre kontemplált tevékenységén és általános, összefogó, mindent átfelő szk. munkát igényel.

Csak érintem és elsuhanok az öt pontban tömörített feladatok és problémák rengetege mellett. Részletes taglalásuk tulmenne e rövidre szabott eszme-futtatás keretein.

1. A táplálkozás, az igazságos, emberies táplálék-elosztás kérdése elvezet bennünket első sorban a mezőgazdasági termelés, az állattenyésztés, az élelmiszer-
ipar problémáihoz. Nem lehet közömbös nekünk, hogy milyen és mennyi kenyér áll az emberek rendelkezésére és az sem, hogy az élelmiszeripar termeljei hogyan, milyen áron jutnak el a fogyasztóhoz. Kell hogy foglalkoztasson bennünket, hogy mi módon juthat minden ember mindennap a táplálékkal felveendő kalóriákhoz. Mert ma nem jut hozzá minden ember. Az ez idő szerint létező közintézmények közelről sem elegendők a kívánatos cél eléréséhez.

2. A ruházkodás kérdésébe eddig még legkevésbé szólt bele az emberi társadalmakat össze-vissza szabályozó államhatatom. Hogy ezen a téren szintén milyen sok a tennivaló és mennyi lehetősége van a jólét fokozásának, kifünik annak meg gondolásából is, hogy éppen ezen a téren annyi munkát és költséget pazarol el az emberiség a felesleges luxus kifejtéssel, aminek jól szervezetteen hasz-nosabb célra fordítása által sok nyomor és szenvedés volna enyhíthető. Hoover pld. néhány évvel ezelőtt csak az észak-amerikai Egyesült Államokra nézve állapította meg, hogy a ruhaszöveteknek racionális, a legkényesebb igényeket is kielégítő standardizálásával nemcsak minden embert higienikusan és célsze-

rően lehetne felruházni, hanem ezen felül még évente néhány milliárd (mintegy 20 milliárd) dollár volna megtakarítható és más célokra fordítható. Olyan célokra, melyek ma épen azért nem érhetők el, mert az ezekhez szükséges munka és költség az emberi jólétet nem fokozó tevékenységekre fordítatik.

3. A lakás problémája foglalkoztatja mostanában talán legintenzívebben az egyes országok társadalmait. Különösen a városi lakások okozta szenvedések enyhítése kelt e téren szinte forradalminak mondható tevékenységet. Ha a mi viszonyainkat tartjuk csak szem előtt, úgy meg kell döbennünk az egészségtelen pincelakásokban, odukban, a falvak sárgödreiben (másként nem nevezhetjük ezeket a lakásokat és műhelyeket) lakó és dolgozó emberek sanyalódésán és az azok által előidézett betegségek pusztításán. Olcsó lakások, lakótelepek megteremtése a modern hygienia követelményeinek feltétlen szem előtt tartásával nem szünhetik meg a szk. gondoskodás és propaganda tevékenységének tárgya lenni.

4. Ez a program egyenesen a népnevelés messze kiterjedő területének számtalan problémájához vezet. A népnevelés intenzívebbé tétele a természettudományi, technikai, testápolási stb. ismeretek elsajátítása, ezek eszközeinek előteremtésére szükséges felvilágosító és propágatív munka. nagyon hálás területe a szk. tevékenységnek. Szabad lyceumok, ismeretterjesztő előadások, népszerű iratok, stb. voltak eddig az ezen célra vezető eszközei azon közületeknek, melyek eddig is főképen szk. irányítás és kezdeményezés alapján fejtették ki áldásos működésüket.

5. A munkaalkalmak megteremtésének kérdése, az utóbbi évek termelési rendje és az ennek során előállott munkanélküliség sok oly problémát vetett fel, melyeknek megoldása még mindig vár a profétájára. E kérdések szociologiai és műszaki megmunkálásukban oly szorosan kapcsolódnak egymásba, hogy talán ez lehet a legkritikább példája annak, hogy az egyes szk. működési területek mennyire el nem választhatók egymástól.

Hogy e téren mennyi a tennivaló, milyen lehetőségek kínálkoznak és mennyi a bünös mulasztás, amit az emberiség e téren elkövetett, csak egy példával akarom megvilágítani. Hadseregeket szervezni, milliós tömegeket egy időben, egy irányban parancsszóra vezényelni a siker minden biztosítékával, hogy öljenek és pusztítsanak, ennek eszközeit előteremteni drágán, vért izzasztóan, már eddig is, többszörösen és fényesen sikerült. Ezzel szemben a teremtő munkára, a jólét fokozására, a nyomor enyhítésére létrehozni csak megközelítően hatalmas szervezeteket még sehol sem sikerült. Ez is érdemes szk. munka volna.

Lássunk hozzá mindezekhez k. tt.:

Veszélyben az ország egyik leg- értékesebb közegészségügyi és szociális intézménye

Dr. B. L. tv.: előadása az Unio □ apr. 17-iki munkáján

Választott témám a modern közegészségügyi főirányok egyik iskolapéldája, az egészségügyi mintajárás. Létfogosultságot az 1930-as egészségügyi törvényben nyert. Európa más államai is bevezették már, köztük időrendi sorrendben: Jugoszlávia, Magyarország, Lengyelország; közvetlen szomszédaink. Az 1930-as egészségügyi törvény nálunk is megadta ennek az igazán értékes szervnek a működési kereteket, a Rockefeller-alapítvány bekapcsolódása által pedig a szükséges anyagi támogatás is megvolt.

Igy az intézmény 1931-ben megkezdhette működését, hogy milyen eredménnyel, azt az alábbiakban fogjuk látni.

Az 1930-as egészségügyi törvény a modern szociális tendenciájú állami intézkedések egyik legsikerültebb alkotása. Megalkotásánál a törvényhozót olyan szempontok vezették, amelyek külföldön már kipróbált és igen jól bevált rendszereket hoztak létre a közegészségügy terén. Eredményei a statisztika matematikai tényein alapszanak és kétségbevonhatatlanoknak bizonyultak. Az indító ok pedig, mely a törvényhozót az 1930-as törvény megalkotására inspirálta, kétségkívül Románia igen elhanyagolt közegészségügyi állapota volt. Ennek dokumentálására ime néhány szomorú statisztikai adat: University Library Cluj

Az újszülött gyermekek a gondozás hiányossága folytán idő előtt elpusztulnak. *Míg más országokban, így Francia-, Német-, Angolországban 6–10, Ausztria, Norvégiában 4 százalékos a gyermekhalandóság, addig minálunk 17–19 százalékos rekordot tudunk felmutatni.* A halál oka az esetek 60 százalékában: *debilitas congenitalis!* (veleszületett gyengeség). De tévedünk, ha azt hisszük, hogy ezeket a gyermekeket orvos is látta! Hetven százaléka a gyermekeknek elpusztul anélkül, hogy orvoshoz vitték volna! Vannak hazánkban olyan megyéi, ahol betegségeik alatt egyetlen elpusztult gyermeket sem látott az orvos, pedig a megye gyermekhalandósága 20–22 százalékos.

A tuberkulózis megelőzésére külföldön milliárdokat költenek évente. Németország 5 milliárd, Anglia 12 milliárd lejnyi összeget áldoz erre a célra. Nálunk, ahol évente 3–400.000-nyi tuberkulotikus beteg van, csak néhány magánegyesület hoz áldozatokat, az állam vajmi keveset fordít erre a célra. Megbízható adataink szerint 15 millió körül van ez az összeg, tehát egy lakosra számítva körülbelül egy százada annak, amit külföldön erre a célra költenek.

Tbc. halálozásunk a külföldéhez képest majdnem ugyanolyan arányokat mutat, mint a gyermekhalandóság.

Hasonló a helyzet a nemi betegségek, a járványos fertőző betegségek, a rák stb. terén is. E bajokat mindenki látta és látja ma is. A külföld megtalálta a megoldások lehetőségeit az egészségügyi reformokban.

Az 1930-as közegészségügyi törvény alapvető principiuma megosztja az orvosi köteleességeket. A régi törvény szerint egy vármegye területén körorvosok látták el az összes orvosi teendőket, vezetőjük a vármegyei főorvos volt. Tényke-

désük minden térre kiterjedt, épen ezért idejük nem volt a tudományos adatok gyűjtésére, sem a propagandisztikus népnevelésre.

Hogy milyen fontos a propagandisztikus népnevelés, annak iskolapéldáját látta a helybeli közegészségügyi intézet a most folyó différia- és skarlát-védőoltások bevezetésekor. Nagyon sok brutális visszautasításban volt részük az orvosoknak és még többet szenvedtek az iskolák vezetői a szülőktől, akik kellő jóindulat hiányában és nem ismerve eléggé a dolog mibenlétét, tiltakoztak a beoltás ellen. Pedig tudjuk, hogy a différiaanatoxin-oltás 97 százalékos immunitást, a skarlát pedig közel 70 százalékosat ad. Mennyi gyermek menekül meg így a pusztulástól külföldön! Hogy ne menjünk tovább, Magyarországon már évek óta rendszeresen végzik ezeket a védőoltásokat, minden ellenkezés nélkül.

* * *

Az 1930-as törvény előtt hiányzott az egészségügy szociális megszervezése is. A körorvos megnézte és kezelte a beteget, ha az hozzáfordult panaszával, de nem jutott ideje megkeresni, felkutatni a betegeket és meggyőzni a családokat és egyéneket az orvosi ellenőrzés fontosságáról és szükségességéről. Ez az elégtelenség volt az oka részben annak, hogy olyan elszomorítóak voltak a közegészségügyi viszonyok.

Az új törvény beiktatta az egészségügyi funkcionáriusok közé az egészség-tan szakorvost, aki magánpraxist nem folytathat és több kör területén kizárólag szociális munkát végez: ragályos betegek ellenőrzése, járványok leküzdése, megelőzésére irányuló intézkedések, statisztika, felvilágosító előadások stb. Ennek gyakorlása közben hasznos felvilágosításokat nyújt a körorvosnak, jelentéseit pedig a központba beadva, a legértékesebb tudományos munkásságot fejtheti ki. Ebben segítségére van a védőnők szervezete és az egészségügyi ágens. A védőnő a betegek felkutatása, az egészségesekek kioktatása által ugy az egészség-tan szakorvost, mint a körorvost is kiségi. Mint nő, az anyákon és gyermekeken keresztül a család bizalmába férkőzhetik és olyan adatokat gyűjthet, amiket egy egyszerű orvosi látogatás alkalmával eltitkolna vagy elfelejtene a beteg. Az egészségügyi ágens ellenőrzi, hogyan tartják be a lakosok az orvos utasításait, ellenőrzi a nyilvános helyiségek, udvarok, utcák, mellékhelyiségek tisztaságát, kutak rendbentartását, építését stb. Mindkét szerv működését szorosan körvonalozza az 1930-as egészségügyi törvény.

A Gilău-i mintajárás a legszorosabban képviseli az ebben a törvényben le-
szögezett elveket. Gilău-ban van az egészség-tan szakorvos székhelye; kivüle négy körorvos látja el az orvosi teendőket (Gilău, Copșa-Mare, Săvădisla, Răchitan-i körök). Minden kör részére a törvény u. n. védőház létesítését írja elő, mely fokozatosan is kiépíthető és tartalmaznia kell: egy vegyes dispensaire-t a rend-
lések részére, egy napközi otthont gyermekeknek, egy betegszobát (sürgős esetek, baleset, szülés stb. részére), egy elkülönítőt ragályos betegeknek, fürdőszobát, iro-
dát és védőnői lakást.

A védőház központja a *dispensaire*, ahonnan az orvos szociális tevékeny-
sége kiindul. A dispensaire-ben a hét különböző napjain vizsgálnak: csecsemők és gyermekeket, terhes nőket, tüdőbajosokat, venereás betegeket, iskolás gyerme-
keket. A konzultációkat és kezelést a négy körorvos, a Săvădisla-i tudószana-
torium főorvosa, egy gyermekgyógyász szakorvos és egy fogorvos végzik. Az
egészség-tan szakorvos végzi a betegségek megelőzésére, a járványok leküzdésére

irányuló technikai intézkedéseket, összeállítva a szükséges statisztikákat a központ részére.

A védőnői teendőket egy vezető utasításai értelmében öt védőnő végzi. Van még a járásnak egy egészségügyi ágense, egy fitkára, egy sofförje és kéttagu szolgazemélyzete is.

Az orvosi rendelés ingyenes, valamint a kezelés is ott, ahol társadalmi segítségéről vagy védelemről van szó. A szociális betegségek (lues, tbc.) leküzdésére az antiluetikus kezelés díjtalan, valamint a tuberkulózisban szenvedőket is díjtalanul, vagy minimális és az illető anyagi helyzetéhez mért díjazásért látja el a szanatorium. Ugyancsak ingyen végzik a járás területén a Calmette-vaccinnal való kezeléseket.

Mivel a járáshoz Kalotaszeg egy része is hozzátartozik, melynek lakói a járás lakosságának 30 százalékos magyar elemét képviselik, a hathatósabb és fennakadás nélküli ténykedés érdekében az orvosok közül egy magyar, a többiek is beszélnek magyarul, a védőnők pedig csak olyanok lehetnek, akik magyarul is tudnak. Ezt a fenhatóság szükségesnek tartotta bevezetni és elérte azt, hogy a magyar anyanyelvű lakosság is nyugodtan és bizalommal fogadja a védőnőt és jár el a *dispensaire* rendelkezéseire és kezeléseire.

A járásban kapják gyakorlati kiképzésüket a védőnő-iskola növendékei, akiket a 3 éves tanfolyam elvégzése után ide osztanak be. Így az 1931. évben 8, az 1932.-ös évfolyamból 22, az 1933-ból 21 védőnő kapott itt gyakorlati kiképzést. Ezeket a végzett védőnőket azután beosztják az ország különböző részeibe szolgálattételre, ahol a körorvosoknak hathatós támogatóivá válnak, felmentve őket a felvilágosító és propagandisztikus munkásság egy igen tekintélyes része alól.

A Cluj-i egyetem közegészségtani intézete végzi a járás irányítását, a szigorló orvosok pedig doktorátus után addig praxist nem folytathatnak, amíg a járás területén nem folytattak legalább 2 hónapi gyakorlatot.

Ugyanígy nyerik gyakorlati kiképzésüket az egészségügy szakorvosok, iskolaorvosok, városi orvosok stb.

A járás működésének számszerű eredménye, amiből szemléltetően láthatjuk egy aránylag kicsiny, 3 évi működésnek igazán maximális eredményeit, a következőkben foglalható össze:

1931-ben volt 9000, 1933-ban pedig 15000 vizsgálat és kezelés.

Ebből: a tüdővész elleni *dispensaire* 1931-ben 600 vizsgálatot végzett, 1933-ban 2000-et.

Az *antivenerás dispensaire* 1931-ben 987 vizsgálatot és kezelést, 1933-ban 5864-et.

Ingyenes Calmette-vaccinát kapott: 1931-ben 169, 31-ben 184, 33-ban 175 gyermek.

A be nem oltottak és beoltottak halálozási aránya:

Beoltottak: 5.3%.

Be nem oltottak 31.1%.

Gilauban iskolai fürdőt állított be a mintajáras, Gilau és a járás többi községeiben pedig 22 mintakutat és 13 mintaklozzettet.

A legszembetűnőbb eredményt a gyermekhalandóság leküzdése terén érte el a mintajáras

Valamelyes csökkenés észlelhető azonban az általános halandóságban is.

A járás egyik körének gyermekhalandósága 1931-ben 16.7%, 1933-ban

már csak 10,7% volt. A másik kör halandósága 17,9%-ról 12,7%-ra, a harmadiké 17,9%-ról 17,6%-ra esett.

Az általános halandóság is átlag 2%-os csökkenést tüntet fel.

Az orvosi ellenőrzés alatt álló szülőnőknél a gyermekhalandóság 20%-ról 8,3%-ra esett.

Tekintetbe véve a születések számát, ami középarányban hazánkban egy-millióra tehető, ebből az első gyermekkorban elpusztul közel 200.000, ugyanakkor Norvégiában ugyanannyi született gyermek közül csak 40.000. Tehát csak a gyermekhalandóság helyes megakadályozásával átlag évi 160.000 embert menthet meg az életnek egy helyes egészségügyi rendszer.

A gilau-i járás mintájára berendezett ország pedig már 1931—33-ban közel 90000 gyermeket tarthatott volna életben.

Mindezek után azt várnök, hogy illetékes körök sietnek megvalósítani más helyeken is ezt a szép eszmét, igyekeztven támogatni a közintézmények egyik legnemesebbikét. Nem ez történt. A járás megalapítója politikai kegyvesztett lett.

A Rockefeller-alap 1935 végéig támogatja a mintajárást, évi 1 millió Lei körül járulva hozzá, azután a vármegye veszi át. A támogatás évről-évre apad és a vármegye kellene, hogy emelje a hozzájárulást. Emelés helyett azonban csökkenti. Így bekövetkezik az a szomorú dolog, hogy a leghasznosabb közegészségügyi intézményünk halálra van ítélve.

Nem volt időm részleteiben egészen kidolgozni a problémát, ezért csak a szemléltető fontosabb adatokat említettem, melyeknek alapján véleményt alkothattunk magunknak a kérdéstről. Mindezek után azonban kétségtelenül láthatjuk, hogy itten egy emberi és szociális szempontból igen értékes intézmény született meg a közegészségügy szolgálatában, megkezdte működését, eredményeket mutatott fel és most félő, hogy elpusztul, mert egyesek szerint igen sokba kerül! Pedig mi az a nagy összeg, amibe kerül? Évi 1 és fél millió lej!

Ha az egész ország területe csupa mintajárásból állana, még akkor is csak 450 millió körül lenne az általánosított intézmény egész évi költségvetése. Mi ez akkor, amikor Németország csupán a tuberkulózis leküzdésére ennek tizszeresét költi évente!

Mi nem vehetünk magunkra például olyan terhet, hogy megoldjuk a fbc. gondozás problémáját, mert köztudomású, hogy az átlag 400.000 beteg számára az egész országban csupán 2000 ágy áll rendelkezésre közintézményeknél. De igenis, hozzájárulhatunk a közegészségügyi állapotok részleges javításához, támogatva egy ilyen hasznos tényezőt, mint az egészségügyi mintajárást.

Ezt a sürgősen szükséges támogatást befolyásos testvéreink intervenciói, részben pedig a sajtó útján hathatósan elősegíthetjük.

Egy érdekes szabadkőműves pör

A Testvériségben már többször volt szó arról, hogy néhány év óta Svájcban is szervezett, erős támadás indult meg a szkség ellen. Ezeknek a támadásoknak legkomolyabb eredménye az „Action Hetvétique”-nek az a mozgalma, hogy 56700 aláírással kérték népszavazás elrendelését az egyesületi törvény olyan módosítása érdekében, amely Svájc területén eltiltja a szk. páholyokat és más hasonló intézményeket. A svájci törvények szerint, ha 50.000 aláírással bármely törvény megváltoztatását kérik, el kell rendelni a népszavazást. Legujabban azt a hírt kaptuk, hogy az aláírások megvizsgálására kiküldött bizottság megállapította, hogy a *benyújtott aláírásoknak több mint 15 százaléka hamis*, tehát nincs meg a szükséges 50.000 aláírás. Egyelőre tehát nem rendelik el a népszavazást.

A múlt hó folyamán egy érdekes pör tárgyalásáról adtak hírt a svájci lapok. A szkség ellenségeinek egyik legszenvedélyesebb vezetője, Leonhardt, a „Volksbund” szerkesztője, tapjában a szokott rágalmakkal telt cikkben támadta meg a szkséget. Többek közt ezt írta: „Freimaurerei ist organisiertes Verbrechen”. Ezért dr. Uhlman, az Általános szk. Liga elnöke és Jeanneret, az Alpina Np. nagymestere sajtópört indítottak ellene. Miután az elnök megállapította, hogy a panaszosok jogosan képviselik a szkséget, megnyitotta a tárgyalást. Azt a kérdést intézte a vádlotthoz, vajjon tudja-e bizonyítani, hogy a szkkek részesek valamilyen büntényben. A vádlott az erről szóló irodalmat idézi és evvel akar bizonyítani. Az elnök: A bíróság nem fogad el bizonyítékul könyveket, csak tanukat. Erre Leonhardt, általános nevetés közt a pápára hivatkozik, mint koronatanura. Az elnök ismét azt kérdi, vajjon be tudja-e bizonyítani, hogy a panaszosok részesek valamely Baselben vagy Svájcban elkövetett büntényben. A vádlott azt mondja, hogy az ő vádjai a világ-szkségre vonatkoznak s ehhez tartoznak a panaszosok is. Azt állítja, hogy szkkek felelősek Mozart meggyilkolásáért és a szerajevói gyilkosságért és bizonyításul ismét nagy aktacsomót tesz le a bíró asztalára. Az elnök újra figyelmezteti, hogy a bíróság csak tanukat fogad el bizonyítékul, nem könyveket. Így folyt le az egész tárgyalás. A vádlott mindent könyvekkel és cikkekkel akart bizonyítani s a bíróság ezt nem fogadta el. Az ítélet így szólt: „Ernst Leonhardt wird der üblen Nachrede schuldig erklärt und verurteilt zu 200 Franken Busse (eventl. zu 20 Tagen Gefängnis). Er wird ausserdem verurteilt zur Bezahlung von 200 Fr. Genugtung an die Kläger sowie zu 200 Fr. Parteientschädigung.“ Az indokolás kifejti, hogy azt a kijelentést, hogy a szkség szervezett bünszövetség, csak úgy lehet érteni, hogy a szkkek büntényeket szerveztek és követtek el. Ezt kellett volna a vádlottnak tanukkal vagy kifogástalan okiratokkal bizonyítania. De mivel vádjait bebizonyítani nem tudta, azok nem igazak. A bizonyítás teljes hiányából azt lehetne következtetni, hogy a vádlott állításait jobb tudása ellenére tette közzé, tehát rágalmazást követett el, de a bíróság az ő javára számította, hogy csak meggondolatlanul cselekedett (ezt jelenti az üble Nachrede) kifejezés, melynek magyar megfelelője nincs a büntető törvénykönyben), mert azt a benyomást kelti, hogy vakon hisz könyveinek. Enyhítő körülménynek vette a bíróság, hogy rögeszmék zavarják meg Leonhardt ítélőképességét, azért hisz könyveinek kritika nélkül.

(A baseli National-zeitung tudósítása alapján.)

B. J.

A XVIII. század magyar szabadkőművessége

Irta: dr. J. E. tv.

(Folytatás.)

IX.

József császár rendelete vet véget a cluji páholyoknak is, amelynek hiteles történetét, sajnos, rövid fennállása miatt nem ismerjük. Ismert tagjai kivétel nélkül Bécsben véteik fel a szövetségbe magukat, de nem mind ugyanazon páholyban. Legtöbbjük az „Igaz Egyetértéshez” tagja és a páholy 1758-as névjegyzékében neveik fel is lelhetők. A dégi levéltár páholyjegyzékei között, sajnos, csak egy darab maradt fent „St. Johannes □ zur wahren Eintracht“-ra vonatkozólag, de ebből is több erdélyi jelenléte állapítható meg. 1785-ben 176 tagja van a páholy-nak. A 141-es bejegyzés említi Kassay Mihályt („Der Arzney kunst Doktor zu Klausenburg in Siebenbürgen. Evangelisch. I. grad“), a 169-es bejegyzés Szóts Andrásét („Der Arzneykunst Doktor. Reform.“), a 158-ik szám Packey Józsefé (helyesebben Pákey) unitárius professzoré („Lehrer der Philosophia in dem Collegio der Unitarier zu Klausenburg“)*. A három cluji „testvér” kétséget kizárólag csak azért vettette fel Bécsben magát a szövetségbe, hogy hazajöve páholyt alapíthasson. Mindhárman olyan bécsi páholy tagjai, ahol a természettudományos gondolkodás vert mély gyökereket. A páholy főmestere az az erdélyi származású Bon Ignác, akinek kémiai működésére Európa akkori tudós világa csodálattal tekintett. Kivüle egész sereg orvos és természettudós egyetemi tanár vesz részt a páholy munkájában. Így ott van Barth József, a bécsi egyetem anatómia tanára, Zeger Ferenc egyetemi fizika professzor stb. Magyarok a fentemlített három cluji tudóson kívül nagy számmal voltak még az „Igaz Egyetértés“-ben. Gyárfás Károly testőrön, gróf Festetics György kamaráson, Batthyány Lajos főispánon, gróf Pálffy Miklós tábornokon kívül még tíz-tizen négy magyar nevével találkozunk a páholyjegyzékben.

Az erdélyiek közül Aranka György, Szacsvai Sándor és Friczi Fekete Ferenc is Bécsben lépnek be a szövetségbe. Az előbbi kettőről már fentebb szólunk. Friczi Fekete Ferenc, a cluji páholy megalapítója, már 1777-ben a bécsi Szent József páholyba felvételi magát. 1782-ben pedig a Bécsben tartózkodó Bánffy György kormányzót felkeresi és írásban is kéri tőle, hogy „a hazánkban minden körülményt tekintve oly hasznos és szükséges természettudomány előmozdításául” páholyt létesíthessen Clujon. Kérésében Bánffy közbenjárására számít és reméli, hogy egy havi ott tartózkodása alatt arra határozott választ is fog kapni. A páholy meg is alakult, de a cluji „testvérek” közelebbi működéséről keveset tudunk. Friczi Fekete kérvénye mindenesetre azt mutatja, hogy a clujiak elsősorban a bécsi szabadkőművesség „természettudományos” ágához álltak közel, sőt nem lehetetlen, hogy az alkímisztikus rózsakeresztes főrekvések is Bécsből lejutottak a „természettudományilag oly elhanyagolt” Erdély fővárosába.

Sajnos, a bécsi páholyok nagyrészt elveszett, részben pedig még lappangó anyaga miatt a páholyok működését csak nagy körvonalaiiban ismerjük. De az a szellem, amit a bécsi szabadkőművesség kialakított, mégis könnyen felfedhető, ha

* Pákey egykori bécsi szabadkőműves diplomáját a cluji unitárius kollégium könyvtára őrzi.

nem a gyér adatokat nézzük, amelyek inkább a páholyok külső életéről nyújtanak felvilágosítást, hanem a szövetség kiemelkedő egyéniségei szellemi irányainak felvázolásával próbáljuk egyszermind a szabadkőművesség lelki arcát is megrajzolni.

A szabadkőművesség rousseauista és voltaireanus kapcsolatairól szölkünk már, de később a magyarországi páholyok szellemi életével kapcsolatban erre visszatérünk még, mert hiszen Bécs döntő szerepe e tekintetben nem kizárólagos. A nagy francia forradalom gondolatai és az azt előkészítő írók és filozófusok befolyása más utakon is lejut hazánkba és sokszor ugyanolyan gyorsan, mint Bécsen át.

Említettük a bécsi páholyok egy részének természettudományos irányát is. Itt nem a rózsakeresztességre gondolunk, hanem azokra a páholyokra, ahol az alkimikus gondolkodástól távol álló bécsi természettudósok: orvosok, kémikusok és fizikusok igyekeztek „testvéreik“ érdeklődését a pozitív és addig alig-alig ismert tudományok elvi és gyakorlati jelentőségére felhívni. Természetesen e szabadkőművesek még nem állítják szembe (egy-két kivételtől eltekintve) a vallásos világ-szemlélettel saját, ujonnan kialakult világképüket, de a vallás iránti közömbösítés munkájában hol tudatosan, hol öntudatlanul mégis szerepük van.

A XVIII. század történetzei e kor utolsó felét a felvilágosodás korának nevezik, mert különböző utakon, de azonos céllal folyik a régi világ megdöntési kísérlete. Az osztrák felvilágosodás nagyjában ugyanaz, mint a francia, de a közös vonások mellett olyan sajátosságokkal is bír, amiket csak úgy érthetünk meg, ha röviden felidézünk e mozgalom legjellegzetesebb alakjainak életförténetét. A szabadkőművesség története szempontjából ez a jellemzés nagyon fontos, mert hiszen az osztrák felvilágosodás legfőbb alakjai csaknem kivétel nélkül tagjai valamelyik bécsi páholyoknak és a szövetség működésében élénk részt vettek.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A felvidéki magyar szabadkőművesség

Bécs közelsége természetszerűleg lehetővé kellett volna tegye a dunántúli és a felvidéki magyar szabadkőművesség gyors megszületését is. Ehelyett azonban azt látjuk, hogy még az osztrák fővároshoz közel eső magyar városokban is aránylag elég későn alakulnak páholyok. A földrajzi közelség csupán egy feltétel, de sokszor nem is a legkedvezőbb. Bécs közeli fekvése részint akadály is, mert legtöbbször, akikre a szabadkőművesség vonzó hatással bírt, az osztrák főváros páholyaiba vétetik fel magukat és nem is gondolnak eleinte arra, hogy lakóhelyeiken is új tüzhelyeket teremtsenek a szabadkőművesség számára. Pozsony, Sopron és a többi Bécsről nem messze eső város főurai és főtisztviselői szívesebben „dolgoztak“ a fővárosi élet eleveenségét kisugárzó páholyokban, mint otthon, ahol „testvér“ voltak kifudódása esetleges kellemetlenséggel járt volna. Természetesen a bécsi magyar szabadkőművesség megerősödése megteremtette a távolabbi vidékek „műhelyeinek“ megnyitási lehetőségét is. Erdélyben, Horvátországban és a Felvidéken is egymásután indulnak meg a páholyalapítási kísérletek, de az új „szentélyek“ létrejövele itt se Bécs földrajzi közelségétől függött csupán, hanem függött azoktól a helyi viszonyoktól is, melyek hol kedvezően, hol meg károsan hatottak a még gyermekcipőkben járó szabadkőművesség kialakulására. A politikai helyzet, a kormányhatóságok rokonszenve és együttműködése, továbbá az ellen-erők felfejletlensége voltak azok a tényezők, amik miatt Erdélyben a szövetség oly gyorsan gyökeret verhetett. Ugyanezt azonban sem Budáról és Pestről, sem a Felvidékről nem mondhatjuk el. A katolikus klérus hatalma, a jezsuiták és az

erdélyinél sokkal szervezettebb magyarországi reakció nagyon sokáig és nagyon sok helyt meg tudta akadályozni a szabadkőművesség létrejövetelét és megerősödését. A felvidéki páholyok megszületése az erdélyiekéhez hasonlóan arisztokratikus kezdeményezésű. A főurak támogatása nélkül valószínűleg sokkal nehezebben és későbbben nyitlak volna meg páholyaink.

Érdekes tény, hogy Bécs közelsége ellenére a felvidéki szabadkőművesség kialakulására az osztrák fővároson kívül Prága és Lengyelország szabadkőművessége hatottak erősen. Ugyanez Erdélyben alig tapasztalható, mert már kezdetől fogva a szabadkőművesség vezetését a kormányzósági főtisztviselők veszik kezükbe és a Béccsel való állandó összeköttetések nem engednek máshonnan jövő befolyásokat érvényesülni. A Felvidék az egymástól eltérő irányok kereszteződési és találkozási helye. A szabadkőművesi szektáriánizmus is itt a legnagyobb. A rózsakeresztesek és az „ázsiai testvérek“ szintén itt, a Nyugat kapujában próbálnak és ideiglenesen tudnak is gyökeret verni. De amíg Erdélyben (Braşovban) már 1749-ben találkozzunk komoly páholyalapítási kísérlettel, addig a Felvidéken jóval később ver gyökeret a szövetség működése. A két legrégebbi páholy a pozsonyi és az eperjesi. Mindkettő más és más szabadkőműves befolyást tükröz. Eperjesen, ahol a lengyel-magyar gazdasági és kulturális összeköttetések nagy multra tekinthettek vissza, a XVIII. században is élénk kapcsolatok állottak fenn a két ország egymáshoz közel fekvő helyei között. A század második felében ezt a szoros kapcsolatot még jobban növelték a Lengyelországból délre, főként Északmagyarországra kivándorló nemesek, akik között már nem volt ismeretlen a szabadkőművesség sem.

Egyik ilyen emigrans lengyel: Bernhardi Izsák eszközölt ki egy páholyalapító pátenst 1769-ben a varsói nagypáholytól. Az eperjesi páholy „Az erényes utazóhoz“ címet viselte, de alapítóirol nagyon keveset tudunk. Abafi szerint valószínű, hogy a páholyban már az alapítás után nemcsak lengyel emigránsok, hanem magyarok és németek is lehettek. A páholy munkáit hol Eperjesen, hol Kerékréten, majd Girált községben tartotta.

A másik felvidéki szabadkőművesi központ Pozsony volt. Pozsony már a középkorban híres alkímista központ volt, ahol még a főpapok egy részéről is azt állították, hogy alkímiával foglalkoznak. És mégis a XVIII-ik században a magyar rózsakereszteség nem Pozsonyban, hanem Eperjesen vert mély gyökeret. Bár valószínű, hogy a bécsi szabadkőművesség hatása alatt Pozsonyban is folytak „munkák“, sőt rövid életű páholyok létezését is felteszi a szabadkőművesi történetírás, mégis páholyalapítás csak a 70-es években történik. Abafi a pozsonyi „Hallgatagsághoz“ (Ad Taciturnitas) címzett páholyról csupán annyit tud, hogy az már 1774-ben „teljes virágzásban áll“.

A 70-es években élénk tevékenységet mutat az eperjesi páholy is, amelyik rövidesen maga köré gyűjtötte a környék politikai és szellemi életének kimagaslóbb egyéniségeit. A páholy főmestere, Bernhardi elutazása után a „testvérek“ vezetését Hanzéli Márton, Pattornyai György földbirtokos nevelője veszi kezébe. Hanzéli rózsakeresztesé válván, urát rávette arra, hogy a girálti kastélyban rózsakeresztes kört létesítsen és laboratoriumot állítson fel. A rózsakereszteség természetesen itt is megszolgált a testvérek taborát, de mert a páholy igazi lelke Hanzéli volt, legtöbbször őt követték a páholy új irányában is. Hívei közül ki kell még emelnünk mint lelkes rózsakereszteseket: Szolkov Józsefet, gr. Szendrői Török Józsefet és Lajost, Kapy Györgyöt, Bezeviczy Imrét, Zeszenovszky Józsefet és

Pattornyai három fiát. Nagy részük földbirtokos és katona, de vannak közöttük papok és tisztviselők is.

Az alkímistákon kívül még sokan tartoztak az „Erényes utazó”-hoz. Így Schuber Lipót, Szirmay Sándor és Szirmay László (az utóbbi zempléni alispán) voltak még a páholy akkori ismert tagjai. Szirmay Lászlóról jegyzett fel Abafi* egy érdekes, az akkori idők megítéléseire jellemző történetet. Szirmay László ugyanis a szövetségbe való belépése után nemsokára eljegyezte báró Révay Simon főispán leányát, aki miután vőlegényéről megtudta, hogy szabadkőműves, a jegygyűrűt visszaakarta küldeni. „Szirmay, írja Abafi, azon ígérettel engesztelte ki, hogy a szövetségből kilép. A lakodalom után elég gyöngye volt, úgy a jelvényeket, mint a kátékat nejjének kiszolgáltatni, aki a legközelebbi csete-paté után ama tárgyakat atyjának adta át. Az öreg báró leginkább nyugdíjból élt s abbéli félelmében, hogy azt elveszitheti, azzal fenyegetődött, hogy ha az irások valami veszélyes, vagy illetlen tartalmaznának, az egész ügyet az udvarnál feljeleníti. E fenyegetés természetesen riadalmat keltett a „testvérek” között, mert az esetleges vizsgálat kellemetlen is lehetett volna a titokban működő alkímiai laboratórium miatt. A veszély azonban elmúlt. Pattornyai 1775-ben Kerétrétre költözött és oda őt nemsokára többen is követték.

Az „Erényes utazóhoz” nem volt a környék egyetlen páholya. 1774-ben az eperjesi páholy segítségével megalakult a selmecebányai „Erényes emberbarátokhoz” nevezett páholy is. Selmecebánya bányászakadémiával rendelkezett és mert a főiskolán kémiát is tanítottak, úgy tehát valószínű, hogy már e páholy létrejövetelére előtt is a rózsakereszteség gyökeret verhetett az ősi város falai között.

Az „Erényes emberbarátok” kalapácsvezető főmestere Csernánuszky János evangélikus lelkész volt. Tagjai nagyrészt helybeli németek voltak, legtöbbször bányahivatalnok, tisztviselő, vagy pap.

* Abafi. A szabadkőművesség története Magyarországon. Bpst. 1928 39.

Szabadkőműves akció Amerikában

A washingtoni szenátusban az utolsó hónapok folyamán egy olyan szk. akció folyt le, melyről érdemes megemlékezni. Egy szk. szenátor — ellenfelei derítették ki róla, hogy szk. s nekünk nincs okunk kételkedni benne — a legsúlyosabb csapást mérte a magánkezekben levő háborus iparra, mely ezt a különösen veszedelmes ipart az utolsó időben érte. P. Nye szenátor, aki eddigi tevékenységével is maradandó nevet vivott ki magának a háboru-ellenes küzdelem történetében, elérte a washingtoni szenátusban azt, hogy vezetése alatt vizsgáló bizottságot küldjenek ki a háborus ipar mesterkedéseinek megvizsgálására. A szenátor a bizottságot vizsgálóbírói jogokkal ruházta föl és megfelelő pénzüsszeget is bocsátott rendelkezésére, hogy munkáját nagyarányulag végezhesse. És Nye szenátus ezzel a jogosultsággal olyan felháborító dolgokra derített világosságot a háborus ipar vadonában, melyek a felháborodás viharát válthatják ki minden jóérzésű ember lelkében. A fegyvergyártási nagyipar mindenestre olyan sebet kapott, melynek következményei még nagyon súlyosak lehetnek rá nézve.

A Nye-bizottság most tette közzé vizsgálatának és kihallgatásainak eredményét 1414 nyomtatott oldalon. És ebben a dokumentum-gyűjteményben kétségtelenül bizonyítja, hogy a fegyver- és hadiszergyártó érdekeltségek nemcsak óriási összegeket keresnek, hanem nagy pénzáldozatok árán olyan külpolitikai intrikákat is segítenek elő, melyek szélsőséges nemzetközi feszültségeket okoznak, sőt háborúhoz is vezetnek. Bebizonyította, hogy ellenséges államok hadfelszerelő vállalatai is szoros kapcsolatban állanak egymással, sőt trösztöket alkotnak, hogy véres üzleteiken minél többet kereshessenek.

Bebizonyította, hogy azok a cégek, amelyek fegyvereket állítanak elő, nemzetközi láncot alkotnak és piacuknak jobb kihasználása érdekében érdekközösséget szerveznek. Kimutatta, hogy az USA-beli *Vickers—Armstrong*-művek és az *Electric Boat Company* megosztották a tengeralattjárók világpiacát úgy, hogy egymásnak adtak megrendeléseket (leszámitván természetesen a közvetítés százalékait), ha úgy látták jónak, hogy közülük csak egy-egy szállítson az egymással hadban álló hatalmaknak.

Bebizonyította, hogy a hadiszergyarak ugyanazzal a lelkesedéssel adnak el árut mindkét nemzetnek, amelyek egymás pusztulására törnek. Az *United Aircraft Export Corporation* például egyformán adott el Boliviának is és Paraguay-nak is, valamint Perunak és Columbiának, amikor a két ország között néhány hélig tartó összeütközés keletkezett. Kimutatta, hogy a fegyvergyárak megrendeléseiket olyan módon növelik, hogy egyik államot kijátszák a másik ellen. Mr. *Webster*, a *Curtis—Wright Aircraft* embere elismerte, hogy ezt a módszert alkalmazták Bolívia és Peru esetében.

Nye szenátor kimutatta, még pedig olyan mértékben, amely már megsebezte a világ lelkiismeretét, hogy a fegyvergyártó üzemek a megvesztegetésnek és borralalóknak rendszerét alkalmazták a rendelések biztosítása céljából. Nyilvánosságra hozta azoknak a sajtóságos tranzakcióknak a részleteit is, amelyeket Madridban és máshol Sir *Basil Zaharoff* hajtott végre.

Bizonyítékait szolgáltatotta annak, hogy a fegyvergyárak a bizottságoknak a megrendelésekért jutalékokat fizetnek és hogy ezeket még a háboruban hadban lévő nemzetek is elfogadják. Olvasott egy olyan levelet, amely kijelentette, hogy *Vickers* és a *Fokker-társaság* fizet százalékos jutalmat ajánlott fel egy bizottságnak ha Boliviának sikerül egy repülőgépet eladni. Leleplezte, hogy amerikai cégek rendkívül nagy szállítmányokat küldtek Japánba abban a pillanatban, amidőn Mr. *Stimson* amerikai külügyi államtitkár azon fáradozott, hogy a kínai területeknek japánok által való előzönlését megakadályozza.

Nye szenátor végül kijelenti, hogy „csak éppen a felületét érintette annak az anyagnak, amelyet még fel kellene tárnia.” Ennek a felületnek érintése is azonban olyan igazi szék. szolgálat az emberiséggel szemben, amiért megilleti őt minden jóérzésű ember hálája.

HIREK A NAGYVILÁGBÓL

Németország

Izgató tartalmu hirdetés, Németországban beillották egy napra a „Meissner Tageblatt“ című napilapot azzal a megokolással, hogy a lap hirdetéseinek között a „következő tartalmu“ hirdetést közölte:

— Barátai számára nagyon korán távozott az életből az Akazie szabadkőműves páholy volt főmestere Dr. med. Bernhard Zimmermann. Működése a szabadkőművesség magas céljai érdekében örök időkre biztosítja számára megemlékezésünket. „Freimaurer Loge Acazie in Liquid“.

Eljárás a „Drei Weltkugeln“ ellen. A bázeli „National Zeitung“ egy új székellenes akcióról ad hírt Németországból. A „Drei Weltkugeln“ helyiségeit a titkos államrendőrség emberei nemrég lefoglalták, az összes iratokat elkobozták és ezzel egyidejűleg letartóztatták a volt nagymesterét és feleségét is. Különös dolog, hogy ugyanakkor letartóztatták a székségnek egy fanatikus ellenfelét, dr. Hubert is, aki egész sor írásban élesen támadta a székséget. Huber letartóztatásának okát nem hozták nyilvánosságra.

Svájc

A Cion bölcseinek jegyzőkönyve újra a bíróság előtt. A Cion bölcseinek jegyzőkönyve nevén ismert hirhedt hamisítás, amelyet a fajvédők és antiszemíták nemcsak a zsidóság hanem a székség ellen is igyekeznek kihasználni, egyik svájci zsidó hitközség panaszára újra bíróság elé került Bernben. A tárgyaláson kihallgatott szakértők minden kétséget kizárólag megállapították újra, hogy a hirhedt jegyzőkönyvet a cári titkos rendőrség hamisította annak idején, amikor alantas céljai érdekében erre szüksége volt. Minthogy a reakció emberei a székséget is megvá-

dolták, hogy a jegyzőkönyben állított zsidó világalumni főrekrévek szolgálatában állj, a svájci bíróság az ezzel kapcsolatos első tárgyalásokon tanuként két vezető szerepet játszó svájci tv.†† Tobler csokoládégyártó és Welti††, a szellemi tulajdon berni nemzetközi irodájának volt igazgatóját halgatta ki. Mindketlen leghatározottabban kijelentették, hogy székség teljesen független minden zsidó céltól, a zsidók a szervezet tagjai között csak kisebbséget képviselnek, sőt némely országban székség kizárólag keresztény jellegű is. Tobler†† még hozzátette ehhez a vallomáshoz, hogy a székek nemzetközi szervezeteinek is csak az a célja, hogy a népeket egymáshoz közelítsék az egyetemes béke érdekében és hogy nevetséges dolog az az állítás, amely ezeket a szervezeteket összeköttetésbe akarja hozni a cionizmussal.

A bíróság ítéletében Cion bölcseinek állítólagos jegyzőkönyvéről megállapította, hogy „hamisítás és plágium“ s a vádlottai ennek terjesztéséért pénzbüntetésre ítélte. A pernek azonban székszempontról még érdekes folytatása is lesz. Tobler tv.††, aki mint említettük, tanuképpen adott felvilágosítást a perben a székség hivatásáról, most a maga részéről indított rágalmozási pert Fleischauer német szolgálaton kívüli alezredes, e pernek a vádlott részéről kihallgatott szakértője ellen. Tobler ebben a perben nemcsak Fleischauer az ellen az állítása ellen akar lépni, hogy ő tanuvallomásában tudva hamis dolgokat állított, hanem a fajvédő alezredes másik állítása ellen is, hogy a szabadkőművesség erkölcsbe ütköző és törvényellenes célokat követ.

Egyesült Államok

Az Eastern Star címen működő női szervezet, amely az amerikai székség védelme alatt áll, rohamosan fejlődik. Az utolsó három évben tagjainak száma 66

ézerrel növekedett. A rendnek, mely az Egyesült Államokra, Havaira, Portoricora, Kinára és a Fülöp szigetekre terjed ki, 2.072.000 tagja van.

Svédország

A „Nordisk Frimurer Titende“ című svéd szk. folyóirat a svéd szk.-ségnek a következő hivatalos közleményét hozza: „Öfelsége a király, mint N. M. és F. M. arra való tekintettel, hogy a svéd szk. rendnek a külföldi nagypáholyokkal való viszonyát illetőleg félreértések merültek fel, jónak tartotta elrendelni a következőket: a svéd szk. ttv.-nek szem előtt kell tartani, hogy a svéd szk. rend a külföldi szk.-séggel szemben teljesen szabad és önálló és hogy ezektől semmiféle utasítást, előírást vagy irányító utmutatást elfogadni nem köteles.“

A kopenhágai „Frimureren“ szk. folyóirat a fenti közleményhez azt a magyarázatot fűzi, hogy ez védelmiül szolgál a svéd szk.-ség elleni támadásokkal szemben, melyek megszokott módon azzal vádolják a svéd páholyokat, hogy külföldi szolgálatban állanak és mint a „Világ-szabadkőművesség IX. provinciája“, külföldi érdekeket szolgálnak Svédországban. Hasonló támadásokat indítottak az utóbbi időben a norvég, finn és dán szk.-ség ellen is. A különös ebben az esetben csak az, hogy a svéd reakciókat az sem tartja vissza az ilyen rosszindulatu vádasdodástól, hogy országuk szk.-ségének élén maga a svéd király áll.

Franciaország.

A francia szk.-ség elleni támadásokkal szemben a „Grand Orient de France“ a következő manifesztumot tette közzé és terjesztette el az egész országban:

— Megvetve a támadásokat, vádakát, hamisításokat és rágalmakat, melyekkel ellenfelei tudatosan akarják félrevezetni a közvéleményt, a francia szk.-ség figyelmezteti a jóhiszemű embereket a „Grand Orient de France“ alkotmányának első pontjára, amely így szól:

„A szk.-ség mindenekelőtt emberbaráti, bölcséleti és a haladást szolgáló intézmény, melynek célja az igazság keresése, az erkölcs útjának kutatása és a szolidaritás gyakorlása; munkája az emberiség anyagi és erkölcsi haladására és szellemi, valamint szociális fokélesítésére irányul. Elve a kölcsönös türelmesség, másoknak és önmagának tisztellete és a lelkiismeret tökéletes szabadsága.“

Ez magában már elég volna a vádaszkodások visszautasítására, amelyek nyilvánvaló célzatossággal av alóság ellentétét akarják a közvéleménnyel elhitetni. A *Grand Orient de France* szk.-sége nem politikai csoportosulás; a szervezete nyitva áll minden politikai és filozofiai meggyőződésű ember számára, akik loyálisan akarják egymással megvitatni véleményeiket, hogy igyekezzenek ebből kifejteni az igazságot és hogy megvédjék a nehezen kiküzdött szabadságjogokat.

KÖNVISMERTETÉS

A világ-szabadkőművesség 1935-ös évkönyve. A *Saturnverlag* (Bécs-Prága) kiadásában megjelent a szabadkőművesség 1935-ös németnyelvű évkönyve „Jahrbuch der Weltfreimaurerei 1935“ címen. Az évkönyv nem vitairatnak, hanem felvilágosító és magyarázó írásműnek van szánva. Betekintést nyújt az olvasó számára a szk.-ség szellemi műhelyébe. Nemcsak arról ír, amire a szk.-ek törekednek, hanem arról is, hogy hogyan törekednek a céljuk felé. Különböző országokból egész sor szk. író járult hozzá cikkeivel az évkönyv összeállításához. A különböző cikkek nemcsak az szk.-ség tevékenységével, hanem a sokat támadott világszövetségnek történelmével, filozófiájával és életcéljaival is foglalkoznak. A könyv nemcsak testvérek, hanem profánok számára is íródott. Romániából a Pax páholy egyik tagja, D. V. Timisoarai tv.-szerepel az évkönyv szerzői között.

BELFÖLDI SZABADKÖMÜVESSÉG

A munkaközösség értekezlete.
Jánosrendű pp.-aink legutóbbi Oradean tartott értekezlete a következő értekezlet helyéül Clujot állapította meg, összehívásával pedig a munkaközösség vezetőjét bizta meg. Szövetségünk főtitkára időközben a Nagym. t. amaz óhajtását közölte, hogy a legközelebbi értekezlettel egyidőben rendkívüli konvent is üljön össze az alkotmány fegyelmi szabályának jóváhagyására és a Bucuresti kel.-én alakuló p megvilágosítására. Egyetértésben a szövetség elnökségével és a tt. pp-al, a munkaközösség központi vezetője az értekezlet időpontjául június 22. és 23. napját jelölte ki. A részletes programmal a pp. által beküldendő indítványok figyelembevételével rövidesen elkészül és a pp. idejében megkapják, hogy álláspontjuk végett kalapács alá vehessék.

BCU Cluj / Central University

Egy leies ebédek Timisoarán.

A Timisoarai elemi népiskolákban jelenleg öt konyha van üzemben, melyek egy leiert tisztességes meleg ebédet nyújtanak felékezetre és nemzetiségre való tekintet nélkül minden tanulónak, ki érte jelentkezik. Ebben az öt konyhában jelenleg összesen körülbelül 800 tanuló ebédel minden iskolai napon és valószínű, hogy egy a konyhák, mint az azokon ebédelő tanulók száma még gyarapodni fog.

T. Gh. tv.: érdeme ezen valóban jótékony intézmény létesülése. T. Gh. tv.:, mint az itteni egyik elemi iskola tanítója, nap-nap után látta tanítványainak szomorú helyzetét, kik Timisoara szétszórtságánál fogva sokszor hosszú utat kénytelenek megtenni az iskoláig és vissza. Otthonukban pedig hideg, üres szoba várja őket, mert a szülők, egy-egy távoli munkahelyről csak késő este térnek haza. Ezen a bajon segí-

tendő, érlelődött meg benne az iskola konyhák eszméje. Minden nehézséggel dacolva, fáradságot nem ismerő buzgalommal fogott hozzá az eszme megvalósításához. Megnyerte páholyunk, majd a városi hatóság anyagi és erkölcsi támogatását. 1933 január 1-én megnyitotta az első konyhát és alig egy év leforgása alatt, az első konyha életképességének hatása alatt további négy konyha nyílt meg. Valamennyi egy-egy iskola épületében. A város e konyhák részére ingyen tejet ad, kenyeret és lisztet. A szükséges fát az iskola adja. A többi élelmiszer, továbbá a felszerelés és egyéb kiadások részint adományokkal, de főleg azokból az egy leiekből térülnek, melyeket a gyermekek az ebédért fizetnek. *A konyhák bevételei nemcsak fedezik a kiadásokat, hanem módot nyújtanak teljesen ingyenes ebédek osztására is.* Hogy ezekben a konyhákban mit nyújtanak a tanulóknak, azt legjobban mutatja egy hónap étrendje, mely a következő:

- I. hét. Hétfőn: Lencsefőzelék
Kedd: Édeskáposzta vagdalt hussal
Szerda: Babfőzelék.
Csütörtök.: Marhatokány rizsszel.
Péntek: Burgonyaleves galuskával.
Szombat: Kelkáposzta hussfeltéttel.
- II. hét. Hétfő Bab galuskával.
Kedd: Savanyukáposzta hussfeltéttel.
Szerda: Lencseleves galuskával
Csütörtök: Savanyutüdő
Péntek: Mártás galuskával
Szombat: Burgonya vagdalt hussal.
- III. hét. Hétfő: Lencseleves
Kedd: Székelygulyás

Szerda: Babfőzelék
Csütörtök: Burgonya sült
szalonnával
Péntek: Kalarábé galuskával
Szombat: Zöldségleves hus-
sal és rizzsel

IV. hét. Hétfő: Borsleves galuská-
val

Kedd: Töltött káposzta
Szerda: Bab galuskával
Csütörtök: Husleves tar-
honyával

Péntek: Főtt tészta mor-
zsával

Szombat: Burgonya kol-
básszal

Minden ebéchez egy-egy darab ke-
nyér. Ez az étlap természetesen vál-
tozik az évszaknak piacra kerülő fő-
zelékei szerint. A felsorolt étrend a
főnt említett hozzájárulások és bevé-
telek mellett a következő hozzávetőle-
ges élelmiszerárak mellett állítható elő:
Bab és lencse per kg. 5—6 lei. Nyers-
káposzta fejenként 1 leu. Marhahus
kg.-ként 12 lei. Főzőliszt kg.-ként 5—6
lei. Burgonya kg.-ként 1 leu. Szalonna
kg.-ként 30 lei. Zsir kg.-ként 30—32 lei
stb. *Az a véleményünk, hogy az áldá-
sos intézményt minden keleten meg-
lehet valósítani.* Az étlapot kell csak a
helyi árakhoz képest megállapítani. A
város hozzájárulása, a kezdet sikerei
után könnyen elnyerhető és arra való
profán is akad mindig, ki gyenge erő-
inket támogatni kész. Amennyiben ezen
intézmény létesítésére más keleten vál-
lalkozó tv.-i akad és a kivétel tekinte-
tében segítő felvilágosításra van szük-
sége, szívesen rendelkezésére állunk.

Az **AURORA** január—márciusi
munkássága. Tartottunk 1 felvételi, 7 ren-
des munkát és értekezletet. *Főbb mun-
káink tárgya:* Kötelességeink a gyerme-
kekkel szemben. Testalkat és jellem.
Schweizer Albert filozófiája. Az ember
és a javak. Szükség és politika. Szükség
és profán hivatás. Az Ember Tragédiá-
jának szks vonatkozásai. *Oktató munkák:*

A □ mint szimbólum. Schweizer, Ma-
saryk, a demokrata. Messmer Antal. Mo-
rus Tamás utópiája. *Beszámoló:* Egy
magyar városnak a munkanélküliekről
való mintaszerű gondoskodásáról, Mò-
ric Zs. rádióelőadása nyomán. Egy román-
magyar társaságról. A „Gyászülő“-társá-
ságról. Humanitárius munkásságunk ke-
retében 10,000 lejjes alapítványt létesítet-
tünk iparostanoncok részére.

Márton Béla tv.-i. Folyó évi április
hó 30-án vesztette el a «Pax» □-i.
egyik értékes láncszemét. Márton Béla
tv.-i az Ö.-i K.-be költözött.

Egész életét, a kisemberek érdekei-
nek szentelte. Azelőtt mint községi
jegyző, az utóbbi 10 évben pedig ke-
letünkön általa alapított és vezetett
Kishitelbank keretében fejtette ki áldá-
sos tevékenységét. Szerény, de soha-
nem szünő munkásságával sok kis-
ember gondterhes életébe az öröm és
megelégedettség sugarait varázsolta.
Önzetlen jóságának legszebb jutalmát
láttuk az őszinte fájdalomnak azon
megnyilvánulásában, mellyel védettjei-
nek nagy tömege ravatalát övezte és
utolsó útján kísérte.

Szk. testvérei pedig, akik tv.-i sze-
retettel fűződtek lelkiületéhez, sirját kö,
rülvevő tv.-i láncban állapították meg-
hogy Márton Béla tv.-i hiven teljesítette
kötelességét és ezért emjékezetét ke-
gyelettel fogják megőrizni.

**Ö.-i Kel.-be költözött testvére-
ink:** A brassói tt.-i rövid időközben há-
rom tv.-i kísérték utolsó útjára. Dec. 1-én
hantolták el a város hatóságainak és la-
kosságának osztatlan részvéte mellett *Cin-
cinat Pavelescu tv.-i*, az országos hírű
költőt és epigrammirót, itteni táblai ügyész.
Egy ókiráltságbeli skót ritusu □-nak volt
a tagja és néhány év előtt részt vett a
Trajan □-nak Sadoveanu Nagymester
tv.-i tiszteletére rendezett ünnepi munká-
ján. Akkori rögtönzött szk. szellemü ver-
sei még élénken élnek emlékezetünkben.
Ha élete utolsó éveiben nem is volt al-

kalma munkákon résztvenni, profán hivatalában mindig gyakorolta Királyi Művészetünket, minek bizonyosága az a nagy szeretet, mellyel személyét itt körülvevtek és az a mellszobor, mellyel városunk lakóssága emlékét megörökíti.

Febr. hóban Dr. Weisz Gusztáv tv.: sirját átlottuk körül. Az AURORA □-nak volt a tagja és Bucurestibe költözvén, felvétette magát a DIE ARBEIT □-ba, melynek szónoka volt hosszú ideig. Bizonyára sokan közülünk emlékeznek még a DIE ARBEIT □-nak Szövetségünk kötelékébe való felvétele alkalmával tartott mélyérzésű lánCBSzédére. Legközelebbi hozzátartozói közül sokan tagjai Szövetségünknek, kiknek ezuton is tolmácsoljuk együttérző, mély részvétünket.

Március hónapban költözött az Örök Kel.-be, 82 éves korában Dr. Baiulescu György tv.:, Az AURORA □-ban látta meg a szk. világosságot, később egyik alapítója és évekig főmestere volt a TRAJAN □-nak. 1916-ban vállalta Brassó polgármesterségét, 1918-tól 1922-ig a megye prefektusa volt. Elköltözött tv.-ünk teljesen átértette az itt lakó három nemzetiség békés együttélésének fontosságát és neki köszönhető, hogy magas állásában mint nemzetének hű fia mindig védőleg tartotta kezét az itt élő kisebbségek felett is, úgy, hogy Brassó csendes sziget volt az 1918-as forradalmi időkben. Utolsó utjára nemcsak a hatóságok fejei, hanem a város polgársának képviselői is elkísérték: A városi tanács uccát is neveztet el róla. Az AURORA □ boldog és büszke, hogy Dr. Baiulescu Györgyöt tagjai közé sorolhatta és kegyelettel őriz példaadó egyéniségének és eredményes szabadkőmives munkájának emlékét.

A „Pax“ április havi tevékenysége. Április hó 8-án román nyelvű munkát tartottunk, melyen Dr. G. L. h. nagymester tv.: látta el az előmunkás tisztét.

Előadása a folyó évi január hó 14-én, a nemzetiségi kérdéstről tartott munkájának kiegészítése volt. Foglalkozott többek között a nacionalizmus kérdésével, szem-

beállítva az uccán tomboló álnacionalizmust az ideális hazafias érzéssel. Az előbbi, mely csak hangzatos, de hamis jelszavakban éli ki magát, azzal vádolja a román szabadkőműveseket, hogy nem jó hazafiak. Ez a vád teljesen alaptalan, mert az igazi szk.: hitvallás nemcsak, hogy összhangban van az ideális hazafias érzéssel, hanem teljesen magában foglalja annak minden alkotó elemét. Alaptörvényeink is megkövetelik, hogy a szk.: jó hazafi legyen és a szk.: hitvallásnak azon tétele, mely szeretetet parancsol egyenlően minden ember iránt, az internacionalizmusnak olyan kerete, mely koránt sem jelent antinacionalizmust, amint azt egyes politikai pártok feltüntetni szeretik. Felhívja ezért előadásában a többségi testvéreket, hogy csak foglaljanak helyet nyugodtan a szk.: szentélyekben, mert ha helyesen fogják fel a szk.: eszmét, akkor az nem sértheti nemzeti érzésüket. Az igazi jó értelemben vett nacionalizmus nem egyes politikai pártoknak, hanem az egész nemzet összeségének tulajdona. És ez az ideális nacionalizmus megértéssel van a hazá minden fia iránt, teljes oltalmába veszi a kisebbségeket és tőlük csak loyaltást, becsületes együttműködést kér a közös hazafelvirágoztatása és összes polgárai érdekében.

E munkát Dr. I. S. tv.: következő lánCBSzáde fejezte be:

Patria francmasonului-universul întreg,
Najiunea lui-oamenirea întregă
Credința lui-căutarea adevărului.

Patrie fără frontiere,
Națiune fără dusmani,
Credința fără dogme.

Fraților, să fim optimiști!

Az április 15-ki munkán Dr. K. A. tv.: Stefan Zweig „Rotterdam Erasmus“ ról írt könyvét ismertette, az április 19-i munkán pedig vendégül láttuk Dr. J. E. tv.:-t, az „Unio“ □.: tagját, aki beszámolt azon kutatásokról, melyeket különböző lelárakban az erdélyi szk.:ságre vonatkozólag végzett.